

ฟ้าใหม่...อันดามัน

รายงานผลการวิจัยแนวทางการฟื้นฟูวิถีชีวิตผู้ประสบภัยจากคลื่นยักษ์สึนามิ
สำนักมาตรฐานการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์
กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

ข้อมูลทางบรรณานุกรมหนังสือ

สำนักมาตรฐานการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

ฟ้าใหม่...อันดามัน : รายงานผลการวิจัย แนวทางการฟื้นฟูวิถีชีวิตผู้ประสบภัยจากคลื่นยักษ์สึนามิ
ขอนแก่นการพิมพ์, 2549

198 หน้า

ISBN 974-9800-55-9

1. รายงานการวิจัย
2. คลื่นยักษ์สึนามิ
3. ฟ้าใหม่อันดามัน

พิมพ์ที่ : ห้างหุ้นส่วนจำกัดขอนแก่นการพิมพ์
64-66 ถนนรินรมย์ อ. เมือง จ. ขอนแก่น
โทร 0-4322-1938, 0-4322-0128

ปีที่พิมพ์ : กรกฎาคม 2549

จำนวนที่พิมพ์ : 250 เล่ม

บทคัดย่อ

การศึกษาแนวทางการฟื้นฟูวิถีชีวิตผู้ประสบภัยจากคลื่นยักษ์สึนามิ มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาความคิดเห็นต่อผลกระทบวิถีชีวิตจากคลื่นยักษ์สึนามิในกลุ่มผู้ประสบภัย 2) เพื่อศึกษาแนวทางการฟื้นฟูวิถีชีวิตผู้ที่ได้รับผลกระทบจากคลื่นยักษ์สึนามิ และ 3) เพื่อศึกษาลักษณะเครือข่ายการพึ่งพาแบบทางการและไม่เป็นทางการของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ทำการศึกษาในพื้นที่ 6 จังหวัดที่ได้รับความเสียหายจากภัยพิบัติคลื่นยักษ์สึนามิ คือ กระบี่ พังงา ภูเก็ต ระนอง ตรัง และ สตูล โดยแต่ละจังหวัดได้คัดเลือกหมู่บ้านที่ได้รับความเสียหายจากคลื่นยักษ์สึนามิมาจังหวัดละ 1 หมู่บ้าน ซึ่งเป็นการคัดเลือกแบบเจาะจง ได้แก่ 1) หมู่บ้านเกาะพีพี ตำบลพระนาง อำเภอเมือง จังหวัดกระบี่ 2) บ้านพรุเตียว ตำบลบางนายสี อำเภอดูชะต อำเภอเกาะกูด จังหวัดพังงา 3) บ้านกมลา หมู่ 3 ตำบลกมลา อำเภอเกาะกูด จังหวัดภูเก็ต 4) บ้านทะเลนอก หมู่ 1 ตำบลกำพวน กิ่งอำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดระนอง 5) บ้านเกาะมุกด์ ตำบลลิบ อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง และ 6) บ้านราไวย์ ตำบลหนองหาน อำเภอทุ่งหว้า จังหวัดสตูล

ใช้การวิจัยทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ การวิจัยเชิงปริมาณ ใช้แบบสัมภาษณ์ที่มีโครงสร้างของคำถาม สัมภาษณ์ผู้ที่ได้รับความเสียหายจากภัยพิบัติคลื่นยักษ์สึนามิ ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก โดยใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างของคำถาม สัมภาษณ์ผู้บริหาร หรือเจ้าหน้าที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และผู้นำชุมชน ผลการวิจัยสรุป ได้ดังนี้

1. ผลกระทบวิถีชีวิตจากคลื่นยักษ์สึนามิ เหตุการณ์คลื่นยักษ์สึนามินอกจากจะส่งผลกระทบต่อทำให้เกิดความเสียหายต่อชีวิตและทรัพย์สิน ยังก่อให้เกิดผลกระทบต่อเศรษฐกิจทั้งทางบวกและทางลบอย่างมาก ไม่ว่าจะเป็นรายได้หลักจากการท่องเที่ยว และผลกระทบต่อเศรษฐกิจด้านอื่น ๆ แต่สิ่งหนึ่งที่ส่งผลกระทบอย่างรุนแรง คือผลกระทบต่อวิถีชีวิต โครงสร้างของสังคมได้มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก เดิมเป็นสังคมที่เคยมีการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน มีความสัมพันธ์ใกล้ชิด สังคมที่เคยมีความสามัคคีกัน หลังจากเหตุการณ์คลื่นยักษ์สึนามิ ความสามัคคีของคนในชุมชนกลับลดน้อยลง ขณะที่ความขัดแย้งในชุมชนเพิ่มมากขึ้น อันเนื่องจากผลประโยชน์ที่ได้รับจากการช่วยเหลือไม่เท่าเทียมกัน คนที่มีพรรคพวกหรือมีญาติพี่น้องเป็นผู้นำในชุมชน มักจะได้รับความช่วยเหลือมากกว่าผู้อื่น ส่วนความรู้สึกมั่นคงปลอดภัยและเชื่อมั่นในอนาคตของชุมชนกลับลดน้อยลง หลังเกิดเหตุการณ์คลื่นยักษ์สึนามิ การรวมกลุ่มของคนในชุมชนมีการรวมตัวกันมากขึ้น แต่เป็นไปในทางรอรับผลประโยชน์ สำหรับผลกระทบทางร่างกายและจิตใจ

ในช่วงแรกของการเกิดคลื่นยักษ์สึนามิ ผู้ประสบภัยอยู่ในสภาพหูดุ เศร้าใจ หวาดกลัว เครียด ระแวง วิตกกังวล และฝันร้าย อยู่ในระดับที่มาก หากแต่เมื่อเวลาผ่านไปเป็นปี พบว่า ความรู้สึก เหล่านั้นยังคงมีอยู่ แต่ก็ลดลงอยู่ในระดับปานกลาง

2. แนวทางการฟื้นฟูวิถีชีวิตของผู้ที่ได้รับผลกระทบจากคลื่นยักษ์สึนามิ ในพื้นที่ 6 จังหวัดพบว่า ควรส่งเสริมให้มีการประกอบอาชีพ เพื่อสร้างรายได้ให้เกิดขึ้นมีมากที่สุด รองลงมา เป็นการพัฒนาสิ่งแวดล้อม และปรับปรุงภูมิทัศน์ให้สวยงาม มีความเหมาะสม การบริหารจัดการ ความเสี่ยงของชุมชนจากภัยพิบัติ การจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ การสร้างความเข้มแข็งให้ เกิดขึ้นแก่ชุมชน และการฟื้นฟูจิตใจแก่ผู้ประสบภัย

3. ลักษณะเครือข่ายการพึ่งพาแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ พบว่า ลักษณะเครือข่ายการพึ่งพาแบบทางการควรเป็นบทบาทของหน่วยงานต่างๆ ตามบทบาทและความรับผิดชอบ ของสายงานที่เกี่ยวข้อง โดยได้รับการประสานงานและสร้างความร่วมมือให้เกิดขึ้นระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ และประชาชน ส่วนเครือข่ายแบบไม่เป็นทางการ ควรเน้นความสัมพันธ์ของประชาชน ในชุมชน จัดตั้งเครือข่ายขึ้นมา การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน จะไม่รอคอยความช่วยเหลือจากหน่วยงานต่าง ๆ เท่านั้น ซึ่งเครือข่ายที่ไม่เป็นทางการนั้น ควรเน้นที่การมีส่วนร่วมของประชาชนใน ชุมชนเป็นหลัก นอกจากนี้ ผู้ประสบภัยที่เข้าร่วมสัมมนายังได้อาสาและให้สัญญาว่า จะเป็น เครือข่ายของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์อย่างเต็มที่

Abstract

The study of rehabilitation approach for Tsunami victims' ways of life is conducted to 1) examine the opinions toward the impact of Tsunami on the victims' ways of life, 2) examine the rehabilitation approach for Tsunami victims' ways of life, and 3) examine the characteristics of formal and informal supporting networks of the relevant organizations.

The study was conducted in the 6 provinces affected by Tsunami including Krabi, Pang-Nga, Phuket, Ranong, Trang, and Satool provinces. One Tsunami-affected village in each province was purposively selected. These villages included 1) Koh Pee Pee Village, Pranang Sub-District, Maung District, Krabi Province, 2) Prutiew Village, Bangnaisee Sub-District, Takua-Pa District, Pang-Nga Province, 3) Kamala Village, Moo 3, Kamala Sub-District, Krato District, Phuket Province, 4) Talay-Nok Village, Moo 1, Kumpuan Sub-District, Sook Sumran District, Ranong Province, 5), Koh-Mook Village, Libong Sub-District, Kantang District, Trang Province, and 6) Rawai Village, Khonkhan Sub-District, Toongwha District, Satool Province.

This study used both quantitative and qualitative research. In the quantitative research, structured questionnaires were used to interview the Tsunami victims. The qualitative study was conducted through a semi-structured in-depth interview with the executives or staffs of the relevant organizations and community leaders. The study revealed the following results.

1. The impact of Tsunami on the victims' ways of life. In addition to the impact on human life and property, the Tsunami has had both positive and negative impacts on economy, in terms of tourism revenue and other economic aspects. A major impact has also occurred with the ways of life. The social structure has been dramatically changed. Before the Tsunami, the community members helped each other, had close relationships and harmony. However, after the Tsunami, the harmony in the community has decreased while the conflict has increased because the benefits from outside assistance were not evenly distributed. The community leaders' groups or relatives tended to receive more

benefits. In addition, the perception of life security and confidence in the community future has also decreased. After the Tsunami, there have been more group formations but mostly for the purpose of receiving the assistance benefits. In terms of physical and psychological impacts, at the beginning, the victims were depressed, sad, scared, stressed, suspicious, anxious and had bad dreams to a high extent. However, after a year went by, these feelings, although still existing, have reduced to a moderate extent.

2. The rehabilitation approach for Tsunami victims' ways of life in the 6 provinces. A support for job formations should be the top priority, followed by the environmental development, landscape improvement, the risk management of community disaster, ecotourism management, community building and the psychological rehabilitation for the victims.

3. The characteristics of formal and informal supporting network. The results indicated that formal supporting network should come from various organizations according to their relevant roles and statuses. There should be a cooperation and coordination between the relevant organizations and local people. Informal supporting network should focus on the relationships among people in the community and establish the network to help each other by not only waiting for the assistance from various organizations. The informal network should primarily emphasize the participation from local people in the community. The victims who were the study participants offered and promised to be the network of the Ministry of Social Development and Human Security.

กิตติกรรมประกาศ

การวิจัยแนวทางการฟื้นฟูวิถีชีวิตผู้ประสบภัยจากคลื่นยักษ์สึนามิในครั้งนี้ จะไม่เกิดขึ้นเลยหากไม่ได้รับการสนับสนุนงบประมาณการทำวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ การเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม จะไม่ราบรื่น และประสบผลสำเร็จหากไม่ได้รับการอำนวยความสะดวกจากสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดทั้ง 6 จังหวัด คือ กระบี่ พังงา ภูเก็ต ตรัง ระนอง และสตูล จึงขอขอบคุณพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดทั้ง 6 จังหวัดดังกล่าว โดยเฉพาะผู้ประสานงานที่มีน้ำใจอันดีงาม ซึ่งได้แก่ คุณสุทธิพงษ์ ทวีโต และคุณทิวพร ทวีทรัพย์ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดกระบี่ คุณสุเมธ อินทภิรมย์ และ คุณกิตติ ทวีทรัพย์ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดพังงา คุณพรณี สิทธิการ และ คุณกิตติ อินทรกุล สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดภูเก็ต คุณนิยม สิริรัตน์ และ คุณศศิพร แม้นนทรรัตน์ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดระนอง คุณปลื้ม ดวงสุวรรณ และ คุณมนรัตน์ บรรณังกูล สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดตรัง คุณสมพร บุญสวาท สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสตูล ทีมวิจัยขอขอบคุณเป็นอย่างยิ่งสำหรับ คุณอมรรัตน์ จิระปัญญา ผู้ประสานงานจากกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ที่ได้ตะลอนไปกับทีมวิจัยในทุกพื้นที่ คุณรัตนา มณีประเสริฐ หัวหน้ากลุ่มวิจัยสำนักมาตรฐานการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ที่ห่วงใยและได้ถามความก้าวหน้าของการเก็บรวบรวมข้อมูล คุณสุวินัย วัฒนธรรม ผู้อำนวยการสำนักมาตรฐานการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ที่ได้ให้เกียรติไปเป็นประธานและร่วมรับฟังการนำเสนอผลการวิจัย ส่วนผู้ที่ทำให้งานวิจัยครั้งนี้บรรลุวัตถุประสงค์มากขึ้นคือผู้ประสบภัยจากคลื่นยักษ์สึนามิจาก 6 หมู่บ้านในพื้นที่จังหวัดกระบี่ พังงา ภูเก็ต ระนอง ตรัง และสตูล พร้อมทั้งผู้นำชุมชนและเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่ได้เสียสละเวลาให้สัมภาษณ์ และร่วมสนทนากลุ่มอย่างดียิ่ง จึงขอขอบคุณไว้ ณ โอกาสนี้

ธนพรรณ ธานี และคณะ

กรกฎาคม 2549

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ค
กิตติกรรมประกาศ	ง
สารบัญ	จ
สารบัญตาราง	ฉ
บทที่ 1 บทนำ	
ภูมิหลังและประเด็นปัญหา	1
วัตถุประสงค์	4
ขอบเขตการวิจัย	4
ผลที่คาดว่าจะได้รับ	4
การทบทวนวรรณกรรม	4
วิธีการดำเนินการวิจัย	36
พื้นที่การวิจัย	36
รูปแบบการวิจัย	37
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	37
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	38
ขั้นตอนของการวิจัย	38
การเก็บรวบรวมข้อมูล	39
บทที่ 2 ทะเลปากฟ้าที่พีพีวันนี้สวยกว่าวันวาน	
บริบทชุมชนบ้านพีพี จังหวัดกระบี่	41
ความเสียหายจากคลื่นยักษ์สึนามิ	43
ระดับความเสียหายจากคลื่นยักษ์สึนามิ	46

เปรียบเทียบผลกระทบก่อนและหลังคลื่นยักษ์สึนามิ	47
ผลกระทบต่อร่างกายและจิตใจของผู้ประสบภัย	48
ความต้องการความช่วยเหลือหลังประสบภัย	49
ลักษณะของเครือข่าย	51
แนวทางการฟื้นฟูวิถีชีวิตผู้ประสบภัย	51

บทที่ 3 ชุมชนเป็นหนึ่งเดียวที่พรุเตียว

บริบทชุมชนบ้านพรุเตียว จังหวัดพังงา	53
ความเสียหายจากคลื่นยักษ์สึนามิ	56
ระดับความเสียหายจากคลื่นยักษ์สึนามิ	58
เปรียบเทียบผลกระทบก่อนและหลังคลื่นยักษ์สึนามิ	59
ผลกระทบต่อร่างกายและจิตใจของผู้ประสบภัย	61
ความต้องการความช่วยเหลือหลังประสบภัย	62
ลักษณะของเครือข่าย	64
แนวทางการฟื้นฟูวิถีชีวิตผู้ประสบภัย	68

บทที่ 4 กมลาคืนกลับมาแล้ว

บริบทชุมชนบ้านกมลา หมู่ 3 จังหวัดภูเก็ต	71
ความเสียหายจากคลื่นยักษ์สึนามิ	73
ระดับความเสียหายจากคลื่นยักษ์สึนามิ	77
เปรียบเทียบผลกระทบก่อนและหลังคลื่นยักษ์สึนามิ	78
ผลกระทบต่อร่างกายและจิตใจของผู้ประสบภัย	80
ความต้องการความช่วยเหลือหลังประสบภัย	80
ลักษณะของเครือข่าย	82
แนวทางการฟื้นฟูวิถีชีวิตผู้ประสบภัย	84

บทที่ 5 ความสุขสราญ ณ บ้านทะเลนอก

บริบทชุมชนบ้านทะเลนอก หมู่ 1 จังหวัดระนอง	87
ความเสียหายจากคลื่นยักษ์สึนามิ	89
ระดับความเสียหายจากคลื่นยักษ์สึนามิ	92

เปรียบเทียบผลกระทบก่อนและหลังคลื่นยักษ์สึนามิ	93
ผลกระทบต่อร่างกายและจิตใจของผู้ประสบภัย	95
ความต้องการความช่วยเหลือหลังประสบภัย	96
ลักษณะของเครือข่าย	98
แนวทางการฟื้นฟูวิถีชีวิตผู้ประสบภัย	99

บทที่ 6 เกาะมุกต์ มุกเม็ดงามแห่งท้องทะเลตรัง

บริบทชุมชนเกาะมุกต์ จังหวัดตรัง	101
ความเสียหายจากคลื่นยักษ์สึนามิ	102
ระดับความเสียหายจากคลื่นยักษ์สึนามิ	106
เปรียบเทียบผลกระทบก่อนและหลังคลื่นยักษ์สึนามิ	107
ผลกระทบต่อร่างกายและจิตใจของผู้ประสบภัย	109
ความต้องการความช่วยเหลือหลังประสบภัย	110
ลักษณะของเครือข่าย	111
แนวทางการฟื้นฟูวิถีชีวิตผู้ประสบภัย	113

บทที่ 7 ตะวันสดฟ้าที่ราไว

บริบทชุมชนบ้านราไว จังหวัดสตูล	115
ความเสียหายจากคลื่นยักษ์สึนามิ	116
ระดับความเสียหายจากคลื่นยักษ์สึนามิ	118
เปรียบเทียบผลกระทบก่อนและหลังคลื่นยักษ์สึนามิ	119
ผลกระทบต่อร่างกายและจิตใจของผู้ประสบภัย	120
ความต้องการความช่วยเหลือหลังประสบภัย	121
ลักษณะของเครือข่าย	122
แนวทางการฟื้นฟูวิถีชีวิตผู้ประสบภัย	123

บทที่ 8 การนำเสนอผลการวิจัยสู่ชุมชน

บ้านเกาะพีพี จังหวัดกระบี่	125
บ้านพรุเตียว จังหวัดพังงา	126
บ้านกมลา หมู่ 3 จังหวัดภูเก็ต	127

บ้านทะเลนอก หมู่ 1 จังหวัดระนอง	128
บ้านเกาะมุกด์ จังหวัดตรัง	129
บ้านราไวย์ จังหวัดสตูล	129

บทที่ 9 บทสรุปและข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย	134
ข้อเสนอแนะ	140

บรรณานุกรม 143

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก ความช่วยเหลือจากภาครัฐและภาคเอกชน	147
ภาคผนวก ข โครงการหรือกิจกรรมการดำเนินงานในพื้นที่	169
ภาคผนวก ค เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล	171

คณะที่มวิจัย 184

สารบัญตาราง

ตารางที่ 1	แสดงพื้นที่ที่ใช้ในการศึกษาวิจัย	37
ตารางที่ 2	แสดงจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาในแต่ละพื้นที่	38
ตารางที่ 3	แสดงระดับความเสียหายจากคลื่นยักษ์สึนามิ	46
ตารางที่ 4	แสดงการเปรียบเทียบผลกระทบก่อนและหลังเหตุการณ์คลื่นยักษ์สึนามิ	48
ตารางที่ 5	แสดงผลกระทบต่อจิตใจ	49
ตารางที่ 6	แสดงความต้องการความช่วยเหลือหลังประสบภัยคลื่นยักษ์สึนามิ	50
ตารางที่ 7	แสดงระดับความเสียหายจากคลื่นยักษ์สึนามิ	59
ตารางที่ 8	แสดงการเปรียบเทียบผลกระทบก่อนและหลังเหตุการณ์คลื่นยักษ์สึนามิ	61
ตารางที่ 9	แสดงผลกระทบต่อจิตใจ	62
ตารางที่ 10	แสดงความต้องการความช่วยเหลือหลังประสบภัยคลื่นยักษ์สึนามิ	64
ตารางที่ 11	แสดงระดับความเสียหายจากคลื่นยักษ์สึนามิ	78
ตารางที่ 12	แสดงการเปรียบเทียบผลกระทบก่อนและหลังเหตุการณ์คลื่นยักษ์สึนามิ	79
ตารางที่ 13	แสดงผลกระทบต่อจิตใจ	80
ตารางที่ 14	แสดงความต้องการความช่วยเหลือหลังประสบภัยคลื่นยักษ์สึนามิ	82
ตารางที่ 15	แสดงระดับความเสียหายจากคลื่นยักษ์สึนามิ	93
ตารางที่ 16	แสดงการเปรียบเทียบผลกระทบก่อนและหลังเหตุการณ์คลื่นยักษ์สึนามิ	94
ตารางที่ 17	แสดงผลกระทบต่อจิตใจ	96
ตารางที่ 18	แสดงความต้องการความช่วยเหลือหลังประสบภัยคลื่นยักษ์สึนามิ	97
ตารางที่ 19	แสดงระดับความเสียหายจากคลื่นยักษ์สึนามิ	107
ตารางที่ 20	แสดงการเปรียบเทียบผลกระทบก่อนและหลังเหตุการณ์คลื่นยักษ์สึนามิ	108
ตารางที่ 21	แสดงผลกระทบต่อจิตใจ	109
ตารางที่ 22	แสดงความต้องการความช่วยเหลือหลังประสบภัยคลื่นยักษ์สึนามิ	111
ตารางที่ 23	แสดงระดับความเสียหายจากคลื่นยักษ์สึนามิ	119
ตารางที่ 24	แสดงการเปรียบเทียบผลกระทบก่อนและหลังเหตุการณ์คลื่นยักษ์สึนามิ	120
ตารางที่ 25	แสดงผลกระทบต่อจิตใจ	121
ตารางที่ 26	แสดงความต้องการความช่วยเหลือหลังประสบภัยคลื่นยักษ์สึนามิ	122
ตารางที่ 27	สรุปโครงการหรือกิจกรรมของแต่ละจังหวัด จากผลการวิจัย	130